GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLVIII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

№ 242. *Joi 31 Octomvre (12 Noemvre).* 1885.

Braşovŭ, 30 Octomvre 1885.

Se împlinesce o lună de când s'aştepta sĕ se întrunéscă în fine multŭ amânatulŭ şi necăjitulŭ „congresŭ naţionalŭ bisericescŭ alŭ Metropoliei Românilorŭ greco-orientalĭ din Transilvania şi Ungaria“; o lună se împlinesce de cândŭ s'a putută convinge orĭ şi cine, că capulŭ Metropoliei române gr. or. nicĭ acum după trei anĭ nu voiesce sĕ convóce representanţa bisericei conformŭ prescrierilorŭ statului organicŭ; cu tóte astea domnesce o neesplicabilă tăcere în sînulŭ bisericei. Nimenĭ, afară de presa nóstră, nu şĭ-a redicatŭ până acum glasulŭ pentru de a protesta în contra acestei vĕdite ilegalităţĭ şi a cere respectarea statutului organicŭ şi împlinirea datoriei din partea celui ce este în prima liniă chematŭ a păzi legea şi a veghia ca rênduiala în biserică sĕ nu sufere stricăciune

In faţa periculului, ce ameninţă biserica constituţională a Românilorŭ de legea greco-orientală în urma neiertatei trăgănări a convocărei representanţei sale, eramŭ în dreptŭ a aştepta o altă atitudine din partea factorilorŭ constituţiunalĭ ai bisericei şi în specialŭ din partea deputaţilorŭ aleşĭ pentru acestŭ nenorocitŭ congresŭ.

Orĭ dóră este unŭ postulatŭ alŭ constituţionalismului ca obştea sĕ tacă şi tăcêndŭ sĕ confirme atentatulŭ comisŭ directŭ séu indirectŭ de cătră căpetenia sa în contra aşeḑĕmintelorŭ sale? Este Metropolitulŭ singurulŭ factorŭ în viaţa constituţională bisericéscă? Nu este óre chiămatŭ fiecare fiu alŭ bisericei, întregŭ clerulŭ şi poporulŭ, de-a veghia asupra drepturilorŭ şi a bunei orênduelĭ în biserică?

Căcĭ bine sĕ ne notămŭ: prin obstinata refusare a convocărei congresului naţionalŭ bisericescŭ nu este pusă numai „cestiunea esistenţei congresului“ — cum ḑicŭ confraţii noştri din Sibiiu, — ci este pusă în cestiune încă şi esistenţa constituţiunei bisericescĭ şi a statutului organicŭ, pe care se întemeiéză ea.

Fără congresŭ nu póte funcţiuna aparatulŭ constituţiunalŭ în biserică, fără congresŭ nu póte esista prin urmare nicĭ constituţiunea bisericei, precum nu póte esista constituţiunea unui statŭ fără o representanţă legală. Congresulŭ naţional-bisericescŭ este singura garanţiă, ce-o are după lege clerulŭ şi poporulŭ românŭ gr. or. spre a-şĭ puté susţiné şi apĕra libertatea sa religiósă şi autonomia bisericei sale şi spre a-şĭ puté regula şi conduce independentŭ trebile sale bisericescĭ, scolare şi fundaţiunale.

Décă ni sĕ ia congresulŭ, ni sĕ ia prin urmare posibilitatea de-a esercita drepturile garantate prin statutulŭ organicŭ în biserică, ni sĕ ia putinţa de a ne apĕra în contra volniciei şi a ilegalităţilorŭ. De aceea e fórte adevĕratŭ că cestiunea congresului este o cestiune naţională, căcĭ Românilorŭ gr. or. li s'au garantatŭ drepturĭ constituţionale în biserică, nu pentru ca, adunându-se în congresŭ la câte trei anĭ odată, sĕ se eserciteze în arta oratorică, ci pentru ca clerulŭ şi poporulŭ sĕ pótă înainta mai uşorŭ şi mai sigurŭ în cultură prin conducerea independentă a afacerilorŭ sale bisericescĭ şi scolare.

Aceste trebue sĕ le scie preoţii nu mai puţinŭ ca şi mirenii toţĭ, carĭ au câtŭ de puţină cunoscinţă de carte. Este dér fórte regretabilă tăcerea absolută a clerului şi a poporului românŭ greco-orientalŭ în aceste momente grave, în faţa unei nejustificabile şi prea îndelungate trăgănărĭ a convocărei representanţei legale bisericescĭ.

Sĕ ne închipuimŭ, că într'unŭ statŭ constituţionalŭ s'ar amâna timpŭ de trei anĭ convocarea parlamentului prevĕḑută în pactulŭ fundamentalŭ. Óre ce opiniune credeţĭ, şi-ar face lumea despre poporulŭ acestui statŭ, décă ar sta nemiscatŭ fără a-şĭ redica vocea în apĕrarea aşeḑămintelorŭ sale constituţiunale? Nu ar fi póte de opiniune, că acestŭ poporŭ nu e consciu de drepturile sale?

Amŭ ḑisŭ destulŭ spre a fi înţeleşĭ. Intrebămŭ dér încă odată: când credŭ fruntaşii bisericei române greco-orientale, că va fi sositŭ momentulŭ ca sĕ 'şĭ rĕdice vocea şi sĕ céră cu insistenţă din tóte părţile convocarea congresului bisericescŭ?

UNIREA BULGARILORŬ.

Telegramele cele mai nouĕ:

Constantinopolŭ, 9 Noemvre. Şedinţa de erĭ a *conferinţii* durà până la 4 óre. După o lungă discuţiune *s'a acceptatŭ de toţĭ propunerea delegaţilorŭ turcescĭ, d'a primi ca basă a negocierilorŭ status quo ante.* Se crede că, conferinţa va hotărî restabilirea *statului quo*, dér, că cestiunea mĕsurilorŭ de forţă nu se va tracta.

Atena, 9 Noemvre. Telegrame din *Creta* spunŭ, că *guvernatorulŭ a suspendatŭ relaţiunile cu gerantulŭ consulatului grecescŭ*, a căruĭ revocare a cerut'o Pórta. Grecia va refusa revocarea.

Sofia, 9 Noemvre. Erĭ 50 *de soldaţĭ sêrbĭ*, carĭ pĕtrunseseră pela *Rakita* în districtulŭ *Trn* pe teritoriu bulgarŭ, *au atacatŭ* cu împuşcăturĭ violente pichetulŭ bulgarŭ constătătorŭ din 12 ómenĭ, dér fără succesŭ. *Bulgarii au ripostatŭ* cu câteva împuşcăturĭ şi *omorîră unŭ Sêrbŭ.* Căpitanulŭ bulgarŭ a comunicatŭ oficerilorŭ sêrbĭ, că va pune sĕ împusce pe orĭce soldatŭ sêrbŭ, care va trece graniţa. In districtulŭ Küstendil suntŭ grupaţĭ militarĭ bulgarĭ. Şefulŭ divisiunei din Isvorŭ, care inspecta pichetele dela graniţă, a fostŭ de asemenea întêmpinatŭ cu împuşcăturĭ din partea Sêrbilorŭ, dér n'a fostŭ nimenea nimeritŭ. De două ḑile *se află* în numerόse puncte dela graniţă *sentinele sêrbescĭ pe teritoriu bulgarŭ.* Se crede, că Sêrbii caută unŭ *casus belli*, ca sĕ năvălêscă fără veste în Bulgaria.

Pirotŭ, 9 Noemvre. Secretarulŭ agenţiei sêrbescĭ din *Sofia*, d. *Bodi*, a sositŭ erĭ aci. *Elŭ a fostŭ escortatŭ cu gendarmĭ până la graniţa sêrbéscă.* Trupele bulgare suntŭ aşeḑate de alungulŭ graniţelorŭ. Cele mai multe trupe suntŭ tăbĕrîte în *Czaribrodŭ.* — Din causa lipsei de nutrimentŭ desertéză chiar soldaţĭ regulaţĭ bulgarĭ la Pirotŭ.

Filipopolŭ, 9 Noemvre. *Intre capii mişcării rumeliote şi între persóne rusescĭ*, între care şi d. *Igelström*, însărcinatŭ acum cu conducerea consulatului generalŭ rusescŭ, *s'a ţinutŭ o convorbire.* S'au făcutŭ încercărĭ, ca sĕ câştige pe Rumelioţĭ prin promisiunĭ; dér aceştia s'au declaratŭ hotărîţĭ în favórea prinţului Alexandru, renunţêndŭ în acelaşĭ timpŭ d'a tracta mai departe în acestŭ punctŭ. Principele primesce mereu adrese, în care e rugatŭ a apĕra unirea cu armele.

DIN DELEGAŢIUNEA AUSTRIACĂ.

(Continuare.)

Ministrulŭ *Kalnoky* rĕspunde, că pentru pretenţiunĭ de compensare nu esistă terenŭ, câtŭ timpŭ nu se schimbă tractatulŭ din Berlinŭ, şi că statele balcanice nu potŭ întêmpina decâtŭ simpatii din partea Austriei pentru nisuinţele lorŭ legale, dér Bulgarii au făcutŭ unŭ pasŭ în desavantagiulŭ desvoltării lorŭ. Intre statele balcanice nu s'ar puté stabili séu afla o graniţă etnografică. Unde arŭ duce însĕ, dacă raportulŭ etnograficŭ pentru formarea statelorŭ în aceste părţĭ ale Europii, cum pretinde Dr. Rieger pentru Bulgarĭ, s'ar considera ca dătătóre de mĕsură, acésta o póte sci oricine, care cunósce referinţele d'acolo. După acéstă teoriă arŭ trebui sĕ devină în parte mare bulgare: Dobrogea, Macedonia, vilaietulŭ, Adrianopolŭ şi părţile sudice ale Serbiei. Tocmai pentru acéstă împrejurare a alarmatŭ pe celelalte state balcanice mişcarea de unire, prin urmare puterile nu puteau aproba unŭ asemenea actŭ de violenţă.

Delegatulŭ *Dumba* rĕspunde D-rului Rieger, care a ḑisŭ, că pacea dela Berlinŭ este o „operă greşită,“ fiindŭ că nu s'a unitŭ atuncĭ Rumelia cu Bulgaria. Dér în peninsula balcanică suntŭ şi alte naţiunĭ, care au celŭ puţinŭ acelaşŭ dreptŭ ca şi Bulgarii d'a-'şĭ estinde sfera lorŭ de putere. Dacă aḑĭ celelalte naţiunĭ din peninsula balcanică, precum Sêrbii, Românii, Grecii, Albanezii ş. a. se ridică în contra mărirei Bulgariei, dacă nu se mărescŭ şi ţĕrile lorŭ, acésta are înţelesŭ, e de ertatŭ şi deplinŭ îndreptăţită. Serbia şĭ-a dobênditŭ autonomia şi independenţa sa cu sângele sĕu şi în luptele cele mai viteze fără sĕ fi fostŭ sprijinită în faptŭ de vreo putere. Acéstă ţéră şĭ-a împlinitŭ bucurosŭ datoria, ce i-a impus'o tractatulŭ din Berlinŭ. De aceea merită simpatiele nóstre şi e unulŭ din cele mai importante interese austriace d'a sprijini pe regele şi pe guvernulŭ sĕu. E încă próspĕtŭ în memoriă, în ce modŭ eroicŭ, admiratŭ de tótă lumea civilisată, o mână de ómenĭ în Grecia după grele şi lungĭ lupte 'şĭ-a dobênditŭ independenţa şi pe ruine 'şĭ-a întemeiatŭ noua sa esistenţă, şi încă cu ce succesŭ favorabilŭ De sigurŭ e încă próspĕtŭ în memoria nóstră a tuturora, cu ce vitejiă demnă de admiratŭ têněra armată a României în momentulŭ decisivŭ a făcutŭ fapta sa eroică la Griviţa unŭ mare serviciu armatei rusescĭ şi a promovatŭ astfelŭ în modŭ esenţialŭ eliberarea Bulgariei. Décă acum nu se susţine *status quo ante* în peninsula balcanică, este datoria Austriei a-şĭ dovedi faţă cu acéstă ţéră amiciţia sa, simpatiele sale prin aceea, că'i ţine parte representându-i interesele sale cele mai importante. Ne restabilindu-se *status quo ante*, România e şi ea în dreptŭ a face pretenţiunĭ. Regele Carolŭ şi acelŭ bărbatŭ de statŭ, care conduce destinele României cu mare prevedere şi prudenţă, se potŭ cu dreptŭ cuvêntŭ felicita pentru politica, cu care apĕră interesele ţĕrii şi care a urmat'o în situaţiunea actuală. Dér faţă cu o Bulgariă mare, România ar trebuĭ sĕ ésă cu pretenţiunĭ care sĕ îĭ asigure posesiunea sa, Dobrogea, şi sĕ pună condiţiunĭ, ca ameninţătórele fortăreţe ale Bulgariei, ce încă totŭ esistă în contra tractatului din Berlinŭ, sĕ se facă ne periculóse. România trebue sĕ capete puncte tarĭ şi la litoralulŭ de dincolo alŭ Dunării, căcĭ sufere încă pentru schimbulŭ bogatei provincii Basarabia cu deşérta Dobrogea.

Bulgarii au fostŭ într'o situaţiune mai norocósă. Libertatea şi autonomia lorŭ le a eluptat'o Rusia printr'o mare şi sângerósă luptă, şi orĭ câtŭ le-o dorescŭ din inimă autonomia lorŭ, totuşĭ socotescŭ, că mai înteiu de tóte arŭ trebui ca aceea, ce au dobênditŭ prin lupta altora, sĕ o consolideze prin lucrare pacînică, sĕ îngrijéscă de o bună administraţiune, cu unŭ cuvêntŭ sĕ caute a transforma în curêndŭ Bulgaria într'unŭ statŭ de ordine. Dér în locŭ d'a face acésta, abia după optŭ anĭ de ḑile îşĭ şi aruncă privirile mai departe spre Rumelia orientală, nu se mulţămescŭ nicĭ măcarŭ cu unirea acestei ţĕrĭ cu Bulgaria, ci vréu sĕ se estindă şi mai departe, în Macedonia şi, dacă se póte, pretutindenea unde suntŭ Bulgarĭ.

Delegatulŭ Dr. *Rieger* observă la cele ḑise de delegatulŭ Dumba, că elŭ are pentru tóte popórele din peninsula balcanică aceléşĭ simpatii.

SCIRILE ḌILEI.

După cum anunţă „Szegedi Hirado“, celŭ multŭ în trei anĭ se va înfiinţa o a treia universitate, şi anume în Seghedinŭ. E uşorŭ, când din miliónele adunate dela Nemaghiarĭ nu se cheltuesce nicĭ unŭ banŭ frântŭ pentru acestia, ci numai pentru şcóle maghiare.

—0—

S'au alesŭ protopopĭ: Iónŭ Cândea alŭ Avrigului şi Teodorŭ Hermanŭ alŭ Deşului.

—0—

Din *Haţegŭ* ni se comunică, că în acelŭ ţinutŭ *miseria este mare*, cerealele nu au nicĭ unŭ preţŭ şi din causa lipsei de banĭ vitele se vêndŭ pe unŭ preţŭ de batjocură, şi totuşĭ mai adeseorĭ lipsescŭ cumpĕrătorii. Esecutorii de dare îi despóiă mereu pe bieţii ómenĭ, ér difterita continuă a-i rări încă şi acum. In o asemenea stare ne găsimŭ în momentulŭ când ministrulŭ Tisza îşĭ serbéză jubileulŭ de 10 anĭ de când ne »ferecesce.«

—0—

„Luminătorulŭ" din Timişóra face cunoscutŭ, că din cause neatêrnătóre de redacţiune, pe care le va motiva mai târḑiu, va apare de aci înainte numai de două orĭ pe sĕptĕmână. Regretămŭ din sufletŭ acéstă schimbare.

—0—

Lui »Ellenzék« 'i se scrie din Aiudŭ cu data de 4 Noemvre, că nenumĕrate **abusurĭ** se întâmplă cu incasarea dărilorŭ, aruncurile de dare şi arbitriule inspectorilorŭ de dare, mai vîrtosŭ în comitatulŭ Albei de josŭ suntŭ nespusŭ de marĭ. Ca dovadă corespondentulŭ aduce păţania unui omŭ încărcatŭ cu o mulţime de nĕcazurĭ, care arĕtase prin date oficióse, că nu are nicĭ unŭ venitŭ, dér fiindcă colectorilorŭ de dare nu le-a convenitŭ acestŭ protestŭ energicŭ elŭ s'a declaratŭ, că e gata a pune la dispositiunea tesaurului tótă averea sa imobilă, totŭ venitulŭ ce s'ar puté închipui că l'ar avea ba chiar şi creanţele sale pentru ca sĕ încaseze după ele darea de 526 fl. cu care era datorŭ. Suntemŭ curioşĭ a vedé ce rĕspunsŭ îi va da oficiulŭ de dare.

—0—

Ni se scrie din **Beiuşŭ** cu data 2 Noemvre: »De când s'a trâmbiţatŭ de foile unguresci deficitulŭ espusiţiei solgăbirĕulŭ **Beliczei** a cutrieratŭ tóte comunele de sub administraţia sa şi a provocatŭ pe juḑĭ, ca vrêndŭ nevrêndŭ sĕ mérgă cu dênsulŭ la esposiţiă. Câţiva au ascultatŭ şi au fostŭ scoşĭ din minţĭ şi ómenĭ, carĭ n'au nicĭ o palmă de pămentŭ din lucrarea căruia sĕ se hrănéscă. N'aşŭ fi avutŭ nimicŭ de ḑisŭ în contra mergerii la esposiţiă, dacă bieţii ómenĭ n'ar fi fostŭ siliţĭ şi s'ar găsi într'o stare mai bună, pe când cum se află acum, nu sciu cui sĕ dea: esecutorului de dare, pentru esposiţiune orĭ sĕ 'şĭ ia o bucăţică de pâne sĕ nu móră de fome. Dér mai e şi altă împrejurare, care mĕ face sĕ desaprobŭ mergerea la esposiţiă. „Szabadság" din Oradea-mare, ḑice, că i-au dusŭ pe Românĭ la esposiţiă, ca sĕ-i arate lumei catŭ de înapoiaţĭ suntŭ în cultură. Numita fóiă nu'şĭ vede bêrna din ochĭ, că esposiţia nu e naţională maghiară, ci germană-jidană. Dér pentru paşii Românilorŭ, eu învinovăţescŭ pe inteligenţa nóstră de aci, care dórme dusă, nu sciu până când. Dare-ar Dumneḑeu sĕ se deştepte odată, căcĭ stămŭ de totŭ rĕu.« — p.

—0—

Totŭ din *Beiuşŭ* ni se comunică, că Présfinţia Sa Episcopulŭ Oradei-marĭ, Mihailŭ Pavelŭ, a dăruitŭ 60,000 fl. pentru a se mări gimnasiulŭ din Beiuşŭ şi a se provedé cu tóte cele necesare, precum şi 20,000 fl. în fondŭ. Deja se adună materialŭ pentru nouĕle clădirĭ.

—0—

O ordonanţă ministerială dispune, că têrgulŭ de vite alŭ Braşovului sĕ se mute de pe loculŭ liberŭ dela Pórtă afară într'unŭ locŭ situatŭ afară din oraşŭ.

—0—

In comunele Sarcea şi Toracŭ din comit. Torontalŭ s'a datŭ de urma unei bande de falsificătorĭ de bilete de bancă, alŭ cărei capŭ e unŭ órecare Miklos din Verşeţŭ, dér care locuesce în Sarcea. La elŭ s'au găsitŭ 22 de bucăţĭ de bilete de câte 50 fl.

—0—

Deputaţii croatĭ Iosifŭ *Grzanicĭ* şi Davidŭ *Starcevicĭ* vorŭ fi puşĭ în arestŭ preventivŭ pentru scenele din şedinţa dela 8 Octomvre a dietei croate.

—0—

Ḑiarele din Bucurescĭ spunŭ, că esperienţele cu cupolele aduse pentru fortificaţiunile Capitalei nu se vorŭ face decâtŭ la primăvéră.

—0—

Sâmbătă în 26 Octomvre s'a inauguratŭ în comuna Ştefeştĭ, judeţulŭ Prahova, în România, **prima fabrică română de ipsosŭ.**

—0—

Serata de binefacere arangiată de comitetulŭ Reuniunei femeilorŭ române de aicĭ în folosulŭ fetiţelorŭ sĕrace a întrunitŭ Duminecă séra unŭ publicŭ frumosŭ, dér mai puţinŭ numerosŭ ca în alţĭ anĭ. Aranjarea de serate în concertŭ-declamaţiune şi dansŭ nu mai era ceva nou şi Braşovenii noştri, celŭ puţinŭ în materiă de petrecerĭ, suntŭ fórte dificilĭ, pretindŭ totŭ lucrurĭ nouĕ. Cererile suntŭ marĭ, dér nu prea este vênḑare. Acéstă esperiinţă au făcut'o şi amabilile dame, carĭ ofereau Duminecă séra bilete de tombolă, din care causă o parte din obiecte au rĕmasŭ necâştigate séu mai bine ḑisŭ au rĕmasŭ pe séma comitetului, neputêndu-se desface. Causa că nu s'au presentatŭ mai mulţĭ cumpĕrătorĭ voescŭ unii sĕ o afle în împrejurarea, că în ḑiua de Sf. Dumitru, precum şi Duminecă au fostŭ mai multe petrecerĭ private, nunte ş. a. Póte fi că mulţĭ au fostŭ reţinuţĭ în urma acestorŭ petrecerĭ a lua parte la serata de Duminecă. Ne tememŭ însĕ ca principala causă a absentărei multorŭ familii sĕ nu fiă rĕcirea interesului pentru progresulŭ Reuniunei femeilorŭ române de aicĭ. „Ce progresŭ?" — vorŭ rĕspunde unii séu alţii, „de unŭ lungŭ şirŭ de anĭ nu mai vedemŭ nicĭ unŭ progresŭ de Dómne ajută, cu tóte seratele şi balurile ce s'au aranjatŭ? — Sĕ aibă ei óre dreptate? — Dér aceste cestiunĭ nu-şĭ au loculŭ într'unŭ raportŭ despre o petrecere, ci în adunarea generală, care, precum ni se spune, se va ţiné în 8 Noemvre st. v. a anului curentŭ.

Concertulŭ de Duminecă séra s'a introdusŭ de d-şóra *Octavia Russu*, care a esecutatŭ cu multă esactitatea şi priceper „Polonesa Es-dur" de Chopim. D-şóra Russu este una din cele mai bune pianiste între dilentantele nóstre. In alŭ doilea rândŭ a urmatŭ declamaţiunea d-şórei *Elena Dimitriu* (»Călugărenĭ" poesiă de Th. Alexi.) Talentulŭ declamatoricŭ alŭ d-şórei Dimitriu este bine cunoscutŭ şi apreţiatŭ de publiculŭ nostru şi Duminecă séra l'a documentatŭ din nou spre mulţumirea generală. Dómna *Hareti Nemeşŭ* ne-a încântatŭ şi de astădată cu plăcuta'i voce esecutândŭ cu multŭ succesŭ frumósa composiţiă a lui Jensen »Şóptele pădurii.« La cererea publicului d-na Nemeşŭ n'a mai repeţitŭ piesa de Jensen, ci a cântatŭ unŭ drăgălaşŭ cântecŭ românescŭ care a fostŭ multŭ aplaudatŭ. In fine d-şóra *Olga Grigorovicz* ne-a preparatŭ o plăcere deosebită prin esecutarea artistică cu violina a ingeniósei „legende« de Wieniawski. Publiculŭ a mulţămitŭ concertantei cu viue aplause. — După tombolă a urmatŭ dansulŭ, care s'a continuatŭ cu animaţiune până de cătră ḑiuă. Nu putemŭ încheia fără a aminti zelulŭ şi amabilitatea ce l'au documentatŭ şi cu acéstă ocasiune damele nóstre din comitetŭ. Se sperămŭ că nobilele lorŭ stăruinţi vorŭ fi altădată mai bine recompensate.

Popórele din Ardealŭ în agricultură, industriă şi comerciu.

(studiu etnograficŭ-economicŭ de Johann Hintz)

Industria.

La: 1 Maghiarĭ, respective Sĕcui. 2. Românĭ. 3. Saşĭ.

III.

Vedemŭ că industria română produce mai tóte materiile ţĕsute pentru îmbrăcămintea poporului românŭ ce numără milióne. Cu mânile lorŭ pregătescŭ tóte vestmintele din aceste materii, ornamentele la vestminte şi tóte rufele pentru trebuinţa trupéscă şi casnică. Veḑi bine, că suntŭ numai articole ţĕrănescĭ cele ce le producŭ Românii pentru trebuinţa lorŭ, dér o industriă este în totŭ casulŭ, şi încă relativŭ fórte importantă, câtŭ timpŭ poporulŭ romanŭ rémâne credinciosŭ portului naţionalŭ, esceptiune făcêndŭ acele puţine familii, care pórtă îmbrăcăminte de modă.

Pe când la Românii din Ardealŭ se observă acéstă însemnată cultivare a industriei ţĕsĕturei, din contră bate la ochiu şi stă în consonanţă cu aceeaşĭ apariţiune în regatulŭ României, că Românii peste totŭ se ocupă nespusŭ de puţinŭ cu industria metalelorŭ. Ţiganŭ lŭ făurarŭ este între Românii dela ţéră acela, care le face cuie de ferŭ, atâtŭ de necesare lorŭ, sape séu verige şi potcóve, ce puţinŭ le întêmpinămŭ. Chiar funăria şi butăria (butnăria) industrială lipsescŭ la Românĭ.

Lucrurĭ produse de bărbaţĭ românĭ întêlnimŭ aḑi icĭ şi colo: Tăbăcăria, acésta stă în frunte. Cu ea se ocupă în ţéră mai vêrtosŭ Românii. Făgăraşulŭ e loculŭ ei principalŭ împreună cu câteva sate de lângă Braşovŭ şi Sibiiu, pe lângă alte comune sub munţĭ, ca Porceştii, unde tăbăcarii formézā o corporaţiune şi se ocupă şi cu argăsitoria. Fabricatele tăbăcarilorŭ din Făgăraşŭ şi Porceştĭ, în Sĕcele şi peste totŭ în Ardealŭ de obiceiu numai a treia parte suntŭ tăbăcite. Ele se cumpĕră în mare cantitate de comercianţĭ şi se vêndŭ în Austria, de unde se transpórtă mai departe, se lucréză în diferite soiurĭ de pele, se aducŭ îndĕrĕtŭ în prăvăiiile nóstre de pele. Mai departe vedemŭ productele argăsitoriei şi tăbăcăriei, care de obiceiu se întrebuinţéză ca pele de căptuşélă. Bucăţĭ bine lucrate se află în comerciu din atelierele lui Stanŭ **Geveru** din Rĕşinarĭ. Dumitru **Pană** din Satulungŭ produce bună pele de talpă. Cu argăsitoria de altmintrelea se ocupă maestri românĭ şi în Făgăraşŭ, Blaşiu, Orăştiă şi Năsăudŭ. Negreşitŭ, că productele lorŭ nu stau pe trépta aceea pe care se află acelea ale pelarilorŭ nostri în oraşe săsescĭ şi unguresci.

Nu în aceeaşĭ mesură suntŭ lăţite între Românĭ industriele pentru a pregăti lucruri din pele. Numai în timpulŭ mai nou se vĕdŭ mărturĭ de păpucarŭ şi cismarŭ, produse de industriaşĭ românĭ şi care se află în crescere şi progresŭ. Dér productele lorŭ încă n'au ajunsŭ în construcţiune şi ornamentare pe acelea ale măestrilorŭ noştrĭ germanĭ şi ungurĭ în buna alegere a soiurilorŭ de pele.

Blănarĭ se află mai mulţĭ măestri românĭ în Braşovŭ, Făgăraşŭ, Breţcu, Blaşiu, Sibiiu şi în alte locurĭ. Ei pregătescŭ peptare şi cojóce cusute cu mătase, ornate cu florĭ şi diferite desemnurĭ, dintre care unŭ numĕrŭ s'a vĕḑutŭ la esposiţia din Sibiiu, precum şi favorite căciulĭ.

FOILETONŬ.

Căderea lui Michaiu Vitézulŭ

conferinţă ţinută la 18 Octomvre în sala Ateneului de A. D. Xenopolŭ.

(Urmare.)

Apoi mărinimia lui Mihaiu rĕmâne cu totulŭ neesplicabilă şi orĭ câtŭ de democratŭ l'am crede pe Mihaiu Vitézulŭ, însĕ nu înţelegemŭ ce motivŭ l'ar fi împinsŭ a da unorŭ ţĕranĭ fără nicĭ o influenţă o moşiă de 40,000 de aspri înapoi şi încă pe désupra alţĭ 80,000. Dovada însĕ cea mai evidentă, că interpretarea nóstră este singura cu putinţă, este faptulŭ, că tocmai pe atuncĭ, când Mihaiu se afla în Alba Iulia, dênsulŭ era în o mare nevoiă de banĭ şi decĭ nu era în posiţiă de a fi mărinimosŭ faţă cu moşnenii. Ostaşii sĕi nefiindŭ plătiţĭ, Mihaiu se rógă în repeţite rîndurĭ cătră împĕratulŭ Rudolf ca sĕ-i trimită celŭ puţinŭ 30,000 de florinĭ ajutorŭ bănescŭ.

Unŭ alŭ treilea documentŭ dela Constantinŭ Basarabŭ din 1654 întăresce familiei Buzeştilorŭ stăpânirea pe 128 de moşii parte moştenite, parte cumpĕrate. In tr'aceste se vĕdŭ vre-o 30 de cumpĕrăturĭ făcute de postelniculŭ Radu Buzescu de pe la moşnenĭ în ḑilele lui Mihaiu Vodă. Spune documentulŭ, „Aceste sate au fostŭ knijĭ şi cu moşiile lorŭ de mai înainte vreme. Apoi când au fostŭ în ḑilele reposatului Mihaiu Voevodŭ, leatŭ 1594, şi vêḑêndŭ atâta nevoe şi greutate pentru birurile şi neavêndŭ cu ce sĕ se plătéscă de greutăţile lorŭ, au venitŭ la jupânulŭ Radu Buzescu clucerulŭ, fiindŭ atuncĭ velŭ spătarŭ, şi de bună voia lorŭ s'au vêndutŭ vecinĭ şi cu toţĭ fii lorŭ şi tóte părţile lorŭ de moşiă pe banĭ gata.«

Istoria trebue sĕ fiă nepărtinitóre, sĕ spună adevĕrulŭ orĭ care ar fi elŭ şi sĕ spună totŭ adevĕrulŭ, netăcêndŭ séu lăsândŭ în umbră părţile care ar întuneca o figură luminată. Ea trebue sĕ îndeplinéscă maximia cea frumósă pusă cu aprópe 2000 de anĭ în urmă de părintele elocuenţeĭ romane: „ne quid falsi audeat, ne quid veri non audeat historia.« De aceea sĕ nu ni se ţină de rĕu, décă am ridicatŭ acestŭ vĕlŭ deasupra domnii lui Mihaiu Vitezu, décă am aruncatŭ acéstă umbră pe o figură scumpă poporului românŭ. Cercetândŭ meritele şi greşelile marilorŭ bărbaţĭ ai trecutului nostru, vomŭ învĕţa sĕ-i preţuimŭ în adevĕrata lorŭ valóre şi totŭ odată vomŭ deprinde a-i imita în cele bune şi a ne feri de greşelile lorŭ.

Mihaiu Vitézu decĭ nu era unŭ apărătorŭ alŭ poporului de josŭ contra asupririlorŭ boerestĭ. Din potrivă elŭ ajută boerilorŭ a aşerbi cu totulŭ clasa ţărănéscă, consfinţindŭ aşeḑămêntulŭ Romaniei. Elŭ sporeşte apoi rîndurile acesteia arâncândŭ în robie unŭ numĕrŭ însemnatŭ de moşneni liberĭ, fie prin luarea că domneştĭ a proprietăţilorŭ lorŭ, fie prin siluirea pusă în lucrare asupra lorŭ de a căuta ei singurĭ o scăpare de suferinţele libertăţii în mormêntulŭ sclăviei. Mihaiu Vitézu nu avea de câtŭ fórte puţinĭ Românĭ în armata sa. Elŭ értă poporului sĕu tributulŭ de sânge şi îi cerea numai contribuţii băneştĭ. Părea, că nu mai avea consţiinţă despre vechia valóre militară a Românilorŭ, care rĕspândise în vremile vécului de mijlocŭ reputaţia lorŭ până la marginile Europei. Mihaiu Vitézulŭ credea că poporulŭ românŭ este bunŭ pentru a stórce banĭ de la elŭ, nu pentru a'i cere să'şĭ pună în cumpănă viaţa pentru ţară şi domnŭ.

Mihaiu Vitézulŭ nu avea încredere în poporulŭ românŭ şi de aceea a căḑutŭ.

In ḑilele nóstre, după atâtea vécurĭ de restrişte, avêmŭ mai multŭ temeiu încă de câtŭ Mihaiu Vitézulŭ de a nu ne încrede în vitejia Românilorŭ, care păreă că apusese de multŭ timpŭ acumŭ. Şi cu tóte acestea memorabilele asalturĭ de la Griviţa dădură de minciună temerile nóstre şi admiraţia Europei întrégă justifică pe deplinŭ încrederea pusă în curajulŭ şi bărbăţia încercată a ţĕranului românŭ.

Acestŭ faptŭ prea însemnatŭ pentru stabilirea adevĕrului istoricŭ asupra eroului românŭ, neîncrederea sa în elementulŭ românescŭ, se adeveréşte din purtarea lui faţă cu Românii din Ardélŭ.

Când poporulŭ românescŭ de peste munţĭ, celŭ apăsatŭ şi schingiuitŭ în modulŭ celŭ mai barbarŭ de naţiunile domnitóre alŭ Transilvaniei, simţi că unŭ domnŭ românŭ se cobóră biruitorŭ din creştetulŭ Carpaţilorŭ, ei alergară cu grămada în armata sa şi, dândŭ totodată avêntŭ dorului lorŭ de rĕsbunare, începură a măcelări pe nobilii ungurĭ. Mai multe documente atestă acestŭ faptŭ. Unŭ raportŭ alŭ comisarului Ungnad cătră îm-

Mărfurĭ de curelăriă pentru îmbrăcăminte şi ca hamuĭ de caĭ se producŭ în mĕsură forte mică de cătră Românĭ deşi obicĭnuescŭ a purta fórte multŭ unele particularităţĭ din acéstă ramură de producţiune, anume şerparele (brĭurile) cele late.

Mărfurĭ bune de mĕsăriă produce Vasiliŭ L. *Popoviciu* din Braşovŭ, apoi Stefanŭ *Olteanu* din Turda. In producţiunĭ regulate din materialŭ de lemnŭ este activă »Reuniunea pentru folosirea pădurilorŭ în Năsăudŭ,« din partea căreia ajungŭ în comerciu mai multe lemne escelentŭ tăiate pentru costrucţiune şi mĕsarĭ (chiar şi pentru corpulŭ de resonanţă alŭ pianelorŭ.)

Chiarŭ şi fabricarea carĕlorŭ a începutŭ, între Românĭ. La esposiţiunea din Sibiu în 1881 a fostŭ espusŭ de unŭ măestru din Tĕrgu Mureşului unŭ carŭ de vĕnătóre lustruitŭ, fórte frumosŭ. Totŭ acolo se aflau treĭ carĕ ale unui Românŭ din Rĕşinarĭ, care în unire cu fiulŭ sĕu esecută lucrările de căruţarŭ (rotarŭ), de faurŭ şi de vopsitorŭ într'unŭ atelierŭ bine întocmitŭ şi cu deosebire espórtă în România pe la Turnu-roşu cam multe carĕ uşóre de economiă; suntŭ carĕ de felulŭ acelora ce le facŭ Sĕcuii în Trei-scaune şi lângă Braşovŭ şi care se espórtă în mare numĕrŭ pe la Timişŭ şi Oituzŭ pe pieţele române, unde le vĕndŭ cu câte 70 până la 90 fl bucata.

Intêmpinămŭ şi unele producte de căruţarĭ şi olarĭ românĭ. E cunoscutŭ, că ei nu jócă în acestea unŭ rolŭ însemnatŭ. Se producŭ şi pălării ordinare de pâslă de unŭ măestru din Făgăraşŭ. Amintescŭ şi luminările de céră necesare pentru serviciulŭ divinŭ şi care se producŭ în Ardélŭ, în Rĕşinarĭ şi Năsĕudŭ, ca industriă.

Dacă urmărimŭ activitatea economică a bărbaţilorŭ românĭ în casă, în pădure şi în câmpŭ, îi întâlnimŭ ocupaţĭ în mare numĕrŭ cu industrii, care mergŭ mână'n mână cu desvoltarea locurilorŭ lorŭ de locuitŭ, ce şi le-au situatŭ în sate închise şi în munţĭ în ogrăḑĭ singuratice ce se întindŭ departe jurŭ împrejurŭ, mână în mână cu ordinea lorŭ de păşunitŭ şi cu lucrarea câmpului, şi care formézǎ o întregire a vieţii economice a Saşilorŭ şi Ungurilorŭ în oraşe şi la ţéră.

Românii îşĭ construescŭ ei înşuşĭ în satele lorŭ şi în suburbiele depărtate, cu ajutorulŭ vecinilorŭ mai esercitaţĭ, edificiile lorŭ de locuitŭ şi economice din lemnŭ, instrumentele pentru grajdŭ, curte şi economiă, ca: plugŭ, grapă, greblă ş. a., totŭ aşa ulucile (stoborulŭ) séu gardulŭ, pórta, instrumentele de trasŭ pentru boi. Ei îşĭ construescŭ morile lorŭ de măcinatŭ, pressele de uleiu, piuele (vêltorile) ş. a. Pentru tóte astea, fărĭma de lucru de ferŭ li-o dă Ţiganulŭ faurŭ. Românii îşĭ urmézǎ ocupaţiunea în numitele aşeḑăminte de apă, negreşitŭ fórte primitive; ei producŭ făina, mai cu sémă făina de cucuruzŭ, scândurile, tăraşii (scândurĭ gróse) şi uleiurile comune, fórte favorite, ş. a.

Românii, mai cu sémă în satele marĭ, sub munţĭ, suntŭ topitorĭ de seu şi de unsóre de porcŭ, fabricanţĭ de brînză de oi, curăţiturĭ de maţe, şi facŭ totŭ ce stă în legătură cu păşunitulŭ oilorŭ, cu care Românii se ocupă cu predilecţiune naţională, şi cu economiă speculativă. Cu tóte productele acestei economii, ca: brânḑă, lapte, lână, piei, carne ş. a.. facŭ unii singuraticĭ comerciu ca semimeseriă. Totŭ aşa cu póme şi anume cu póme simburóse dinăuntrulŭ ţĕrii şi cu fructe petróse ce se aducŭ din România, şi cu producte de grădinăritŭ, în a cărora producere Românii şi Româncele din suburbii adeseorĭ suntŭ bine esercitaţĭ. In locurile mai însemnate române îşĭ au croitorii şi vĕnḑĕtorii lorŭ de opincĭ, lucrătorĭ şi vênḑĕtorĭ de icóne sfinte şi sticlarĭ (cei ce punŭ sticla la ferestre.) Ei producŭ şi vêndŭ lemne de tăiatŭ din pădurile ce le posedŭ ei, scândurĭ, tăraşĭ (scândurĭ gróse), şindilĭ, cărbunĭ ş. a. De asemenea varŭ arsŭ, petri sparte, petri pentru ape şi năsipŭ. Femeile şi copiĭ lorŭ pretutindenea adună şi vêndŭ în pieţe producte secundare din pădurĭ, ca: bureuĭ, totŭ felulŭ de fructe (fragĭ, smeură, mure, afine ş. a.) şi bureţĭ.

Românii suntŭ fórte desŭ măcelarĭ, cârciumarĭ, pescarĭ, căruţaşĭ şi cărăuşĭ. Ei facŭ şi vêndŭ coşurĭ de carŭ din nuele de salciă. Ei suntŭ îngrijitorĭ de grădinĭ şi de câmpŭ în comunele săsescĭ. Ei suntŭ cei mai numeroşĭ lucrătorĭ în mine peste totŭ, şi suntŭ lucrătorĭ de încredere şi întrebuinţaţĭ bucurosŭ la pădurĭ, pământŭ şi apă. Se află încă multe lucrărĭ semi-industriale, care în Ardélŭ, considerândŭ raporturile caracteristice poporale şi divisiunea pământului cadŭ, în urmare naturală, în partea Românului, care posede multŭ mai puţinŭ pământŭ, decâtŭ Sasulŭ şi Ungurulŭ (Sĕcuiulŭ). Tradiţiunea şi desvoltarea sa naţională l'au introdusŭ mai puţinŭ în industriă timpŭ îndelungatŭ închisă încă şi prin ţehurĭ. Românulŭ, chiar décă ar fi posedatŭ mai multă înclinare spre industriă, a fostŭ avisatŭ, în lungulŭ timpŭ câtŭ a fostŭ strîmtoratŭ din tóte locurile prin popóre cuceritóre, în viéţa economică din Ardélŭ, respective din ţĕrile unguresci, mai cu sémă numai la rĕmăşiţe, ţinêndŭ în lipsă loculŭ aituia.

CONVOCARE.

Membrii »Despărţĕmêntului VI" alŭ Asociaţiunei Transilvane, precum şi toţĭ aceia, carĭ se interesézǎ de înaintarea scopului Asociaţiunei nóstre, suntŭ invitaţĭ a se întruni în adunarea generală, ce va avé locŭ în opidulŭ Deva la 21 Novemvre 1885 st. n. a. c. la 10 óre a. m. în localităţile casinei române.

Deva la 9 Noemvre 1885.

Franciscŭ Hosszu Longinŭ m. p. actuariu. — *Ioan Papiu* m. p. directorŭ

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. Trans.«)

VIENA, 11 Noemvre — Comisiunea bugetară a delegaţiunei austriace, continuându'şĭ desbaterea asupra preliminariului oficiului de esterne, ministrulŭ de esterne a declaratŭ, rĕspunḑêndŭ la întrebările delegaţilorŭ Czerkavski şi Hausner cu privire la espulsările din Prusia, că acestea au lovitŭ mai multŭ pe supuşii ruşĭ. Numĕrulŭ supuşilorŭ austriacĭ espulsaţĭ se urcă la 29 de singuraticĭ şi 30 de familii, şi încă şi acestia, fiindŭ că din partea interpelantului s'a accentuatŭ naţionalitatea politică, suntŭ mai cu sémă Israeliţĭ din Galiţia cu nume germane. In privinţa reclamării la cabinetulŭ prusianŭ, Kalnoky s'a esprimatŭ în acordŭ cu Taaffe.

PARIS, 11 Noemvre. — Camera ş'a alesŭ preşedinte pe Floquet, vicepreşedinţĭ pe Delaforze şi Blanc.

MADRIDŬ, 11 Noemvre. — Corabia spaniolă „Aragon" a aflatŭ bandiera germană înalţată în insulele Pelene din Marea sudică (între Caroline ţi Moluce).

DIVERSE.

Ordinulŭ Jaretierei. — Regina Engliterei a conferitŭ ordinulŭ Jaretierei ducelui de Northumberland. Écă o anecdotă în acéstă privinţă: Ducele de Northumberland, tatălŭ noului cavalerŭ alŭ Jaretierei, era altă dată unulŭ dintre cei mai devotaţĭ şi mai credincioşĭ curtesanĭ ai junei şi graţióseĭ sale suverane, regina Victoria. Leulŭ monumentalŭ. care se află la casa sa, dreptŭ, mândru, cu cóma în aerŭ, cu códa dréptă şi ridicată, avea atuncĭ privirea ţintită spre palatulŭ regalŭ. Dér, într'una din ḑile, se întêmplă o cértă între ducele şi regina, amênduoi îmbĕtrâniţĭ. Gentilomulŭ încetă de a mai merge la curte, şi pentru a-şĭ arăta mânia, îşĭ întórse leulŭ cu códa spre palatulŭ regalŭ.

* * *

Cortulu împărătesei Elisabeta. — In ḑilele trecute preumblându-se împĕrătésa Elisabeta prin parculŭ castelului dela Miramare numai singură, deodată începu a ploua atâta de tare, de gândeai, că varsă cu bota. La începutŭ împĕrătésa nu bagă în sémă plóia în urmă sĕ refugiă într'o grotă, ca sĕ fiă scutită de plóiă, şi din întêmplare împĕrătésa îşĭ caută adapostŭ, tocmai în grata aceea, unde sĕ refugiase o fetiţă de şcólă, ca sĕ fiă scutită de plóiă. Sĕrmana copilă, vĕḑêndŭ pe împĕrătésa la începutŭ a voitŭ sĕ se ascunḑă de ea dér vĕḑêndŭ câtŭ de frumosŭ îi vorbesce, îndată prinse curagiu şi 'i sĕ deslegă limba. Impĕrătésa intră cu mica copilă în vorbă şi îndată află dela dênsa tóte relaţiunile ei familiare. Copila vĕḑêndŭ, că plóia nu vrea sĕ mai înceteze ḑise, că ar fi bine, ca sĕ se ducă a casă, ca părinţĭ sĕ nu fiă îngrijaţĭ pentru dênsa. Ai dreptate, fata mea ḑise împĕrătésa, că nu e bine sĕ pricinuescĭ grija părinţilorŭ şi fiindcă tu ai fostŭ fórte de trébă, te voiu petrece cu cortulŭ meu până acasă. Astfelŭ împĕrătésa o petrecŭ prin plóia cea mare până acasă la gară, în a căreia apropiare locuia copila. Aicĭ se despărţi împĕrătésa de copilă şi îi dete cortulŭ cu următórele cuvinte: »Aşa, ţine cortulŭ acesta ca pentru orĭce casŭ sĕ aibĭ unŭ cortŭ, că nu dai totŭ déuna peste ómenĭ, carĭ sĕ te însoţéscă până acasă.« Préfericită alergă copila la părinţĭ a casă şi le spuse cele ce i sau întêmplatŭ. Părinţii alergară la gară, ca sĕ mulţĕméscă acelei dómne necunoscute. D'ară dómna aceea sĕ şi dusese, şi amploiaţii dela gară spuseră, că aceea domnia au fostŭ împĕrătésa. Cortulŭ acestd îlŭ ţine acésta familia ca o relicviă scumpă.

* * *

Mine de aurŭ în Ungaria. — Sub acestŭ titlu aflămŭ în „Neue freie Presse« următórea notiţă: Pre lângă Vestulŭ Statelorŭ-Unite, Australia şi Rusia-asiatică, Ungaria e cea mai bogată ţéră în aurŭ de pământŭ. In faptă preste totŭ se lucră 130 de mine de aurŭ. Producţiunea nu stă încă în raportŭ cu bogăţia petrilorŭ, deórece minele se explotézǎ mai multŭ numai cu unelte neperfecte. In apropierea minelorŭ marĭ de ferŭ şi oţelŭ ale societăţii austriace de căi ferate din Bănatŭ s'au aflatŭ şi esaminatŭ de directorulŭ acestei societăţĭ Iulia Bauer nisce mine de aurŭ nouĕ între Bogşia şi Dagnacica, în Ungaria-sudică. Acesta pune nouĕle mine în alŭ cincilea locŭ între cele mai bogate producţiunĭ ale lumii întregĭ. Intre apele Caraşiu şi Berzava ce curgŭ dela Ostŭ cătră Vestŭ trece o cóstă de délŭ în direcţiune dela Sudŭ cătră Nordŭ, în a cărorŭ composiţiă silurică se află sienitŭ care a-se privĭ în Ungaria de Sudŭ ca purtătorulŭ principalŭ alŭ aurului. Acéstă composiţă de sienitŭ se estinde dela 6—8 chilometri în valea Berzavei până în valea Poganişiu. In colinele sudice ale délului se află găurĭ în sienitŭ, carĭ conţinŭ petri cu aurŭ şi erau în parte cunoscute chiar în timpurile antice că conţinŭ aurŭ. E sigurŭ că deja Romanii lucrau aceste mine de aurŭ. Despre acésta dovedesce numele colinei, care se păstrézǎ încă şi aḑĭ: Cracu cu aurŭ. In acestŭ ţinutŭ suntŭ cunoscute deja şése canale ce conţinŭ aurŭ şi carĭ după părerea specialistului numitŭ ar oferi o baiă mare. Trei din aceste găurĭ suntŭ însĕ închise de părăulŭ Grosa mică.

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 11 Noembre st. n. 1885.

Bancnote românescĭ	Cump.	8 70	Vênd.	8.75
Argint românesc	»	8.62	»	8.65
Napoleon-d'orĭ	»	9.92	»	9.96
Lire turcescĭ	»	11.24	»	11.34
Imperialĭ	»	10.15	»	10.20
Galbenĭ	»	5.88	»	5 92
Scrisurile fonc. »Albina« . . .	»	100.50	»	101.—
Ruble Rusescĭ	»	122.—	»	123.—
Discontulŭ . . .	»	7—10 % pe anŭ.		

Editorŭ : Iacobŭ Mureşianu.
Redactorŭ responsabilŭ : Dr. Aurel Mureşianu.

pĕratulŭ, din 6 Noemvre 1599, spune: „Omulŭ de rîndŭ dintre ţĕranĭ începu pretutindenĭ a ucide pe nobilĭ« şi altŭ documentŭ din 7 Noemvre acelaşĭ anŭ adaugă: »aicĭ în armată suntŭ o mulţime de rusticĭ, carĭ năvălescŭ casele nobililorŭ şi le ardŭ, pe acei prinşĭ dintre nobilĭ îi ucidŭ şi facŭ deosebite prădăciunĭ.« După spusa unui autorŭ contimporanŭ Wolfgang Bethlen acéstă mişcare a ţĕranilorŭ românĭ luase proporţiunile unei revoluţiunĭ. Elŭ spune: »După ce se lăţi faima despre nefericita luptă dela Sibiiu şi care ca unŭ fulgerŭ străbătu repede tótă ţara, Românii din Transilvania făcură conspiraţiunĭ, se uniră cu străinii de aceeaşĭ ginte şi începură a cutreera ţara năvăleau în casele nobililorŭ, le jăfuiau averile.« Şi aceste sĕlbatice rĕsbunărĭ nu erau decâtŭ dréptă rĕsplată a suterinţelorŭ îndurate, căcĭ acelaşĭ autorŭ esplică astfelŭ causa acestorŭ rĕscóle: »Românii din Transilvania, în credinţa că au sĕ capete unŭ domnŭ de ginta lorŭ, erau cu atâta mai crâncenĭ, cu câtŭ mai nainte erau de regulă condamnaţĭ la cele mai grele pedepse. Nicĭ odată furcile, temniţele, securile, cârligele, strungurile şi colţurile stincilorŭ n'au omorîtŭ mai mulţĭ criminalĭ ca Românii.«

Aşa dér Românii transcarpatinĭ erau gata sĕ pornéscă în contra asupritorilorŭ lorŭ, sperândŭ a avea unŭ domnŭ din naţiunea lorŭ. In locŭ ca Mihaiu sĕ'i sprigine în acéstă tendinţă elŭ îi opresce, căcĭ spune acelaşĭ Ungnad în raportulŭ sĕu, că „Mihaiu a pusŭ in curêndŭ unŭ capĕtŭ unorŭ asemenea neorînduelĭ.« Mihaiu din potrivă ţine şi aicĭ ca şi în Muntenia cu clasa superioră a societăţei şi precum jertfea în Muntenia pe şerbulŭ românŭ clasei boereşti pentru a împedica rĕscoala, astfelŭ jertfeşte aicĭ nobililorŭ maghiarĭ pe iobagulŭ românŭ, sperândŭ a câştiga prin acéstă supunerea şi ascultarea lorŭ.

Sĕ admitemŭ însĕ, că bine a făcutŭ Mihaiu de a impedecatŭ rĕscóla Românilorŭ, şi a protejatŭ clasa influentă a nobililorŭ maghiarĭ, întru câtŭ elŭ speră prin acésta sĕ pună mai uşorŭ mâna pe Transilvania. Dér când vede, că încercările sale de împăciuire a nobililorŭ suntŭ zadarnice, că ei totŭ sĕ rĕscólă în contra lui, şi atuncĭ a trebuitŭ elŭ sĕ ţină în frêu întărîtata ţĕrănime? Nu trebuia elŭ atuncĭ sĕ deslănţuiască contra revoluţiei nobililorŭ, revoluţia ţĕrănească? Şi dacă n'ar fi isbutitŭ la altceva, celŭ puţinŭ [ar fi aprinsŭ unŭ rugŭ pe mormêntulŭ sĕu, care ar fi rĕspânditŭ multŭ mai departe groaza numelui sĕu după mórte de cum fusese în viaţă.

Mihaiu Viteazulŭ alergă la tóte mijlócele, rugăminţĭ, promisiunĭ, umilirĭ şi la acestŭ mijlocŭ atâtŭ de energicŭ alŭ constrângerei sub voinţa lui, nu se gândesce nicĭ unŭ momentŭ. Elŭ uitase pe Românĭ şi nu era decâtŭ fórte dreptŭ dacă şi Românii ilŭ uitaseră pe elŭ.

Intr'unŭ cuvêntŭ Mihaiu Vitézulŭ nu se baséză pe armata naţională pentru a cuceri Ardealulŭ, nu se baséză pe elementulŭ naţionalŭ pentru a menţine această cucerire, ci jertfesce dincóce şi dincolo de munţĭ clasa cea numerósă a poporului de josŭ unei mânĭ de privilegiaţĭ. Aceste marĭ greşelĭ esplică, pentru ce elŭ a căḑutŭ.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 10 Noembre st. n. 1885.

Rentă de aurŭ 4%	97.95
Rentă de hârtiă 5%	90 45
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	148.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	96 75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	124 75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	109.—
Bonurĭ rurale ungare	104.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.—
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	104.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	104 —
Bonurĭ rurale transilvane	103.—
Bonurĭ croato-slavone	102.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	97.70
Imprumutulŭ cu premiu ung.	118 25
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	121.25
Renta de hărtiă austriacă	82.45
Renta de arg. austr.	82.85
Renta de aurŭ austr.	109 90
Losurile din 1860	140 —
Acţiunile băncei austro-ungare	866 —
Act. băncei de creditŭ ung.	286.85
Act. băncei de creditŭ austr.	282 30
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.95
Napoleon-d'orĭ	9.98
Mărcĭ 100 împ. germ.	61.80
Londra 10 Livres sterlinge	125.50

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 29 Octomvre st. v. 1885.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	89	90
Renta rom. amort. (5%)	92½	93
» convert. (6%)	87½	88½
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	32	33
Credit fonc. rural (7%)	101½	102½
» „ „ (5%)	86	87
» » urban (7%)	97½	98½
» » » (6%)	91	92
» » » (5%)	81½	82½
Banca naţională a României	1083	1100
Ac. de asig. Dacia-Rom.	150	255
« » » Naţională	199½	211
Aurŭ	12½	12.
Bancnote austriace contra aurŭ	2.02	2.04

Tarifa anunţurilorŭ şi inserţiunilorŭ.

Anunciurĭ în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. — cr. 6.
Pentru inserţiunĭ şi reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repeţirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repeţirĭ de	3— 4	orĭ	10%
„ „ „	5— 8	„	15%
„ „ „	9—11	„	20%
„ „ „	12—15	„	30%
„ „ „	16—20	„	40%
Dela 20 de repeţirĭ în susŭ			50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ şi reducerĭ şi peste cele însemnate mai susŭ.

Anunţămŭ acelorŭ onoraţĭ cetitorĭ, carĭ vorŭ binevoi a se aboná la fóia nóstră de aicĭ încolo, că avemŭ încă în reservă numerĭ dela începutulŭ anului 1885 prin urmare potŭ sĕ aibă colecţiunea completă.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a tei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	5.00	7.45	—
Predealŭ (	—	9 45	12.50	—
(	—	9.47	1.09	—
Timişŭ	—	10.11	1.40	—
Braşovŭ (	—	10.44	2.27	—
(	6.22	10.51	2.55	—
Feldióra	7.01	11.18	3.38	—
Apatia	7.33	11.36	4.17	—
Agostonfalva	8.01	11.51	4.47	—
Homorodŭ	8.45	12.23	5.42	—
Haşfaleu	10.10	1.19	7.37	—
Sighişóra (	10.29	1.30	8.01	—
(	10.39	1.37	8.21	—
Elisabetopole	11.19	2.05	9 05	—
Mediaşŭ	11.54	2.25	9 45	—
Copsa mică	12.12	2.36	10.02	—
Micăsasa	12.56	—	6.20	—
Blaşiu	1.30	3.13	6.59	—
Crăciunelŭ	1.45	—	7.15	—
Teiuşŭ	2.11	3.40	7.43	—
Aiudŭ	2.55	4.01	8.29	—
Vinţulŭ de susŭ	3.17	—	8.55	—
Uióra	3.24	—	9.04	—
Cucerdea	3.31	4.24	9 12	—
Ghirisŭ	4.09	4.49	10.23	—
Apahida	5.36	—	12.32	—
Cluşiu (	5.56	5.58	12.59	—
(	6.08	6.08	—	8.00
Nedeşdu	6.29	—	—	8.34
Ghirbĕu	6.45	—	—	8.59
Aghirişŭ	7.00	—	—	9.34
Stana	7.26	—	—	10.16
Huiedinŭ	7.48	7.14	—	11.04
Ciucia	8.28	7.43	—	12 17
Bucia	8.47	—	—	12.47
Bratca	9.06	—	—	1.21
Rév	9.26	8 22	—	2.05
Mező-Telegd	10 01	8.48	—	3.08
Fugyi-Vásárhely	10.20	—	—	3.39
Várad-Velinţe	10.30	—	—	3.55
Oradia-mare (	10.37	9.13	—	4.06
(	10.51	9.18	10.37	—
P. Ladány	12.37	10.31	12 59	—
Szolnok	2.58	12.07	4.45	8.22
Buda-pesta	6.00	2.10	10.05	10.30
Viena (	6.35	2.45	10.50	—
(	3.00	8 00	6.05	—

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	—	7.15	—	—	—
Budapesta	6.47	1.45	3.15	6.20	8.00
Szolnok	10.37	3.44	7.29	9.11	11.40
P. Ladány	1.44	5.21	8.27	11.26	2.31
Oradea mare	5.33	6.41	—	1.28	—
Várad-Velencze	—	—	9.45	2.00	—
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.59	2 11	—
Mezö-Telegd	—	7.14	10.28	2.34	—
Rév	—	7.42	11.36	3.18	—
Bratca	—	—	12.10	3.41	—
Bucia	—	—	12.43	4.01	—
Ciucia	—	8.31	1.31	4.26	—
Huiedin	—	9.01	2.56	5.08	—
Stana	—	—	3.29	5.27	—
Aghiriş	—	—	4.05	5.50	—
Ghirbĕu	—	—	4.18	6.02	—
Nedeşdu	—	—	4.36	6.24	—
Cluşiu (	—	10.01	5.05	6.43	—
(	12.05	10.16	—	7.03	—
Apahida	12.31	—	—	7.26	—
Ghiriş	2.16	11.24	—	8.51	—
Cucerdea (	3.12	11.43	—	9.31	—
(	3.32	11.45	—	9.43	—
Uióra	3.41	—	—	9.51	—
Vinţulŭ de susŭ	3.50	—	—	9.58	—
Aiudŭ	4.25	12.08	—	10.24	—
Teiuşŭ	4.50	12.22	—	10.41	—
Crăciunelŭ	5.41	—	—	11.28	—
Blaşŭ	6.02	12.57	—	11.44	—
Micăsasa	6.40	—	—	12.18	—
Copşa mică	7.00	1.27	—	12.36	—
Mediaşŭ	—	1.45	—	1.22	6.01
Elisabetopole	—	2.06	—	1.56	6.40
Sigişóra	—	2.31	—	2.34	7.20
Haşfaleu	—	2.50	—	3.02	8.01
Homorod	—	3.48	—	4.41	10.05
Agostonfalva	—	4.19	—	5 30	11.02
Apatia	—	4.34	—	6.03	11.37
Feldióra	—	4.53	—	6.35	12.14
Braşovŭ (	—	5.20	—	7.14	1.09
(	—	5.3[illegible]	—	—	1.50
Timişŭ	—	6.07	—	—	2.48
Predealŭ (	—	6.32	—	—	3.23
(	—	7.30	—	—	4.56
Bucurescĭ	—	11.35	—	—	9.40

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.09	—	3.56
Alba-Iulia	11.46	—	4 27
Vinţulŭ de josŭ	12.20	—	4.53
Şibotŭ	12.52	—	5.19
Orăştia	1.19	—	5.41
Simeria (Piski)	1.48	—	6.08
Deva	2 35	—	6.39
Branicĭca	3.04	—	7.04
Ilia	3.36	—	7.29
Gurasada	3 50	—	7.41
Zam	4.25	—	8.12
Soborşin	5.09	—	8.49
Bĕrzova	5.56	—	9.29
Conopŭ	6.18	—	9.49
Radna-Lipova	6.57	6.14	10.23
Paulişŭ	7.12	6.30	10.37
Gyorok	7.27	6.47	10.52
Glogovaţŭ	7.56	7.17	11.18
Aradŭ	8.10	7.32	11.32
Szolnok (	2.39	12.00	4 53
(	3.16	12.14	5.10
Budapesta	7.10	2.10	8.16
Viena	—	8.00	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ acceleratŭ	Trenŭ omnibus
Viena	11.00	7.15	—
Budapesta	8.05	1.45	8 00
Szolnok (	11.02	3.44	11.40
(	11 12	4.02	12 00
Aradŭ	3 37	7.53	5.25
Glogovaţŭ	4.13	—	6 19
Gyorok	4.38	—	6.46
Paulişŭ	4.51	—	7.00
Radna-Lipova	5.10	—	7.23
Conopŭ	5.38	—	7.51
Bêrzova	5.57	—	8.10
Soborşin	6 42	—	5.58
Zam	7.14	—	9.28
Gurasada	7.43	—	9.56
Ilia	8.01	—	10.17
Branicĭca	8.21	—	10.38
Deva	8.47	—	11.05
Simeria (Piski)	9.05	—	11.23
Orăştiă	10.10	—	12.24
Şibotŭ	10.43	—	12.53
Vinţulŭ de josŭ	11.04	—	1.22
Alba-Iulia	11.19	—	1.40
Teiuşŭ	12 05	—	2.24

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.55	8.25
Aradulŭ nou	6.25	1.21	8.36
Németh-Ságh	6.50	1.46	8.54
Vinga	7.19	2.18	9.13
Orczifalva	7.38	2.36	9.25
Merczifalva	7.56	2.53	9 36
Timişóra	8.42	3.40	10.06

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Simeria	6 30	11.50	2.23
Streiu	7.05	12.27	3.00
Haţegŭ	7.53	1.19	3.49
Pui	8.46	2.10	4.40
Crivadia	9.33	2.57	5.28
Baniţa	10.11	3.35	6.07
Petroşenĭ	10.43	4 04	6.59

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.07	12.25	5.00
Merczifalva	6.40	1.16	5.50
Orczifalva	6.51	1.34	6.07
Vinga	7.08	2.04	6.32
Németh-Ságh	7.23	2.25	6.53
Aradulŭ nou	7.40	2.54	7.24
Aradŭ	7.50	3 10	7.40

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.
Petroşenĭ	6 49	9.33	5 28
Baniţa	7.27	10.14	6.08
Crivadia	8.06	10 54	6.4
Pui	8.50	11.37	7.35
Haţegŭ	9.31	12 17	8 02
Streiu	10.16	12.58	8 44
Simeria	10 53	1,35	9.15

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.